

Nr 175.

Godkänd av första kammaren den 2 maj 1930.

Godkänd av andra kammaren den 2 maj 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av riksdagens år 1929 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1928—30 juni 1929.

(Statsutskottets utlåtande nr 80 och memorial nr 104.)

Till Konungen.

Efter prövning av vad riksdagens nästlidet år församlade revisorer rörande verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 uti avgiven berättelse anmält samt vederbörande verk och myndigheter uti däröver avgivna förklaringar hos Eders Kungl. Maj:t andragit, får riksdagen i nedan nämnda ärenden anföra följande.

1:o)

Riksdagens revisorers granskningsrätt.

Revisorerna hava under § 1 upptagit till behandling frågan om revisorernas granskningsrätt. (Del I sid. 2—6.)

Efter att hava lämnat en redogörelse för i ämnet gällande bestämmelser hava revisorerna framhållit, hurusom sagda bestämmelser vore till sina ordalag synnerligen otydliga och ofta lämnade rum för olika tolkningar. Denna otydlighet hade i all synnerhet medfört en viss tvekan beträffande revisorernas allmänna befogenhet att granska statsunderstödda företag. Sedan revisorerna härefter framhållit behovet av förtydligande bestämmelser härutinnan, hava revisorerna anfört följande.

»Givetvis måste granskningen av själva den egentliga statsförvaltningen bliva det centrala i revisorernas arbete. Vid sidan härav framstår likvisst kontrollen över den ändamålsenliga användningen av de statsmedel, som i alltjämt växande belopp utgå till icke statliga verksamhetsgrenar — kommunala och andra — som en viktig angelägenhet. Av betydelse måste emellertid vara att revisorerna för sådana fall äro tillförsäkrade tillgång i erforderlig utsträckning till vederbörande institutionsräkenskaper, även om denna del av revisionens arbete måste bliva av tämligen begränsad omfattning och endast kunna komma i fråga då särskild anledning härtill yppas.

Frånsett den påtalade otydligheten i hithörande bestämmelser, kan det ej heller förnekas, att de stadganden som gälla beträffande tillhandahållandet av räkenskaper åt revisorerna framstå som tämligen föråldrade. Själva huvudförfattningen i ämnet utgöres av 1841 års alltjämt gällande cirkulär. I sin ålderdomliga form torde detsamma numera vara mindre väl ägnat att utgöra norm för vederbörandes skyldigheter i förevarande hänseende. Detsamma gäller i ej mindre grad övriga författningsbestämmelser i ämnet. Den i 1884 och 1910 års författningar stadgade skyldigheten för samtliga verk och inrättningar, som åtnjuta statsunderstöd, att till finansdepartementet insända berättelser och räkenskapssammandrag tillämpas sålunda endast i mycket begränsad utsträckning. Något annat är knappast heller möjligt med nuvarande mångfald av statliga och statsunderstödda verk och inrättningar. Bestämmande för vilka institutioner, som skola insända förvaltningsberättelser och räkenskapssammandrag, har alltmer blivit deras förekomst i det tabellverk med ekonomiska tablåer från olika delar av förvaltningen, vilket numera utbrutits ur den egentliga revisionsberättelsen och tryckes separat som en del II av densamma. Med senaste tidens strävan att inskränka denna del av berättelsen har också behovet av ifrågavarande förvaltningsberättelser och räkenskapssammandrag förminskats.

Den revision av nu gällande bestämmelser (1841 års cirkulär och 1884 och 1910 års kungörelser), som alltså enligt revisorernas mening framstår som behöflig för undanröjande av nu rådande oklarhet och ovisshet, bör å ena sidan gå ut på en inskränkning av antalet statsunderstödda institutioner, som för närvarande skola avlämna förvaltningsberättelser och räkenskapssammandrag, samt å andra sidan ett förtydligande av stadgandena om revisorernas rätt att infordra räkenskaper. Skyldighet att insända förvaltningsberättelser och räkenskapssammandrag skulle alltså kunna i huvudsak inskränkas till de verk och inrättningar, som för närvarande finnas upptagna i del II av revisionsberättelsen, dock med skyldighet för övriga statsunderstödda institutioner att vid anfordran ställa dylika berättelser och räkenskapssammandrag till förfogande. I avseende å revisionens rätt att infordra räkenskaper erfordras en bestämmande av innehåll att, där på grund av Kungl. Maj:ts eller riksdagens beslut anslag utgår av statsmedel, den, som åtnjuter anslaget, skall vara skyldig att på begäran av riksdagens revisorer tillhandahålla dem sina räkenskaper för granskning ävensom de protokoll och handlingar, på vilka nämnda räkenskaper grunda sig. Skyldigheten skulle allenast omfatta räkenskaper, protokoll och handlingar i vad dessa avse användningen av det lämnade statsanslaget.

Såsom ovan angivits är ifrågavarande rätt endast avsedd att användas då särskild anledning härtill finnes. Stadgandets utfärdande vore dock

av värde såsom ett förtydligande av statsrevisorernas befogenheter i förevarande avseende. Revisorerna våga hysa den uppfattningen att en uttrycklig bestämmelse härom skall i sin mån kunna bidra att förebygga missbruk av och misshushållning med lämnade statsbidrag. I de fall då undantag från ifrågavarande skyldighet anses böra förekomma bör detta uttryckligen angivas i samband med anslagets beviljande.

Under åberopande av det ovan sagda vilja revisorerna hemställa, att riksdagen vidtager åtgärder för revision av ifrågavarande bestämmelser i syfte att — i samband med en begränsning av skyldigheten för statsunderstödda verk och inrättningar att årligen till revisorerna avlämna förvaltningsberättelser och räkenskapssammandrag — rätten att från statsunderstödda institutioner i erforderlig utsträckning erhålla tillgång till räkenskaper, protokoll och handlingar må åt revisorerna tryggas.»

Med hänsyn dels till otydligheten i nu gällande bestämmelser om den befogenhet, som tillkommer riksdagens revisorer, dels till den ökade omfattning, varmed statsbidrag numera utgår till icke statliga institutioner, synas åtgärder i av revisorerna föreslaget syfte böra vidtagas. Riksdagen får därför anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa närmare utredning och vidtaga erforderliga åtgärder i anledning av vad revisorerna anfört beträffande revisorernas granskningsrätt.

2:o)

Uppbördsborgen för polis- och fjärdingsmän.

Under socialdepartementet, § 20, hava revisorerna upptagit frågan om tillämpningen av föreskrifterna om ställande av uppbördsborgen enligt 14 § i polisreglementet (Del I sid. 45—50). I sådant avseende hava revisorerna till en början erinrat om att enligt nämnda författningsrum skall polisman, på vilken sådan handräckningsverksamhet ankommer, som avses i 1 § 2 mom. andra stycket i lagen om polisväsendet i riket (biträde vid åtgärd i utskökningsmål, vid indrivning av utskylder eller böter och vid annan handräckning), vara pliktig att för de av befattningshavaren i tjänsten omhändertagna medlen ställa uppbördsborgen av svensk försäkringsanstalt eller av kommun eller av polisdistrikt till det belopp, som länsstyrelsen för varje särskilt fall bestämmer. Vill befattningshavaren i stället avlämna in-teckning i fast egendom inom sex tiondelar av fastighetens taxeringsvärde eller pant i fullgoda värdepapper, må det ock tillåtas. Säkerhet, som nu nämnts, skall ställas hos länsstyrelsen.

För att utröna, huru dessa bestämmelser tillämpats, hava revisorerna från samtliga länsstyrelser, beträffande de polisdistrikt, i vilka polislagen den 6 juni 1925 trätt i tillämpning, infordrat uppgifter när polis- och fjärdingsmän tillsatts i dessa distrikt samt tidpunkten, då uppbördsborgen för nämnda polis- och fjärdingsmän avlämnats till vederbörande länsstyrelse.

Efter redogörelse för innehållet i dessa uppgifter hava revisorererna anfört följande:

»Revisorernas ovanberörda utredning visar, att bestämmelserna i § 14 av polisreglementet angående ställandet av uppbördsborgen i anmärkningsvärt många fall icke vederbörligen efterlevts. De risker för ekonomisk förlust, som genom de långa dröjsmålen med borgenssäkerheternas avlämnande uppkomma för statsverket, synas så pass allvarliga, att det förefaller revisorererna angeläget, att omedelbara åtgärder till vinnande av rättelse i påtalade hänseende vidtagas. Revisorerna anse sig böra i detta sammanhang nämna, att en länsstyrelse plägat i förordnanden för polismän intaga det förbehållet, att vederbörande icke må befatta sig med indrivningsverksamhet, förrän borgen för omhänderhavda medel blivit ställd och av länsstyrelsen godkänd. Det synes revisorererna kunna ifrågasättas, om ej detta villkor borde stadgas såsom en allmän regel vid förordnanden av här ifrågavarande slag eventuellt genom ett tillägg till polisreglementets ovanberörda bestämmelse.»

Förklaringar hava avgivits av samtliga länsstyrelser (Del III sid. 61—90).

Revisorernas förslag, att i förordnandena för fjärdings- eller polismän skall intagas det förbehållet, att vederbörande icke må befatta sig med indrivningsverksamhet, förrän säkerhet för omhänderhavda medel blivit ställd och av länsstyrelsen godkänd, synes visserligen kunna vara förtjänt av övervägande. Dock lär det, i anslutning till vad som framhållits bland annat av länsstyrelserna i Östergötlands och Värmlands län, kunna ifrågasättas, om några större praktiska fördelar kunna förväntas medelst genomförande av detta förslag och om icke i stället i polisreglementet borde intagas en bestämmelse därom, att länsstyrelserna skola fastställa uppbördssäkerhetens storlek innan fjärdings- eller polismännen förordnas samt att i kungörelsen om tjänsten skall tillkännagivas, att den utsedde skall vara pliktig att före tillträdet ställa föreskriven säkerhet till fastställda beloppet. Genom ett sådant förfaringsätt skulle nämligen aspiranter till respektive tjänster i förväg få kännedom om, huru stor uppbördssäkerhet det ålåg dem att prestera, vilket nu i regel ej är fallet.

Åtskilliga andra länsstyrelser hava i samband härmed även framhållit vissa olägenheter, som äro förenade med den nu vanliga avfattningen av försäkringsbrev, utfärdade av svensk försäkringsanstalt.

På grund av vad sålunda anförts, har riksdagen ansett önskvärt, att samtliga med förevarande fråga om uppbördssäkerhet sammanhängande spörsmål göras till föremål för närmare utredning i ändamål att vinna så enkla och praktiska anordningar som möjligt samtidigt med att åt bestämmelserna i ämnet gives den effektivitet, som måste anses erforderlig för skyddandet av statsverkets intressen. Därefter synas erforderliga föreskrifter böra av Eders Kungl. Maj:t utfärdas.

Riksdagen får alltså anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande den lämpligaste anordningen av den polis- och fjärdingsmän åliggande skyldigheten att ställa uppördssäkerhet samt därefter meddela de föreskrifter i ämnet, vartill utredningen kan föranleda.

3:o)

Särskilda mantalsskrivningsförrättare.

Under socialdepartementet, § 21, hava revisorerna verkställt en undersökning rörande den omfattning, i vilken särskilda mantalsskrivningsförrättare förordnats, samt de kostnader, som av dessa förordnanden föranletts. (Del I sid. 50—56.)

I anslutning härtill hava revisorerna gjort följande uttalande:

»Vid de gjorda undersökningarna rörande tillämpningen av bestämmelserna om rätt att förordna särskild mantalsskrivningsförrättare samt de därav föranledda kostnaderna för statsverket hava revisorerna i första hand fäst sig vid att dylika mantalsskrivningsförrättare förordnats i större utsträckning än som ursprungligen varit avsett. Såsom inhämtas av den lämnade redogörelsen skulle nämligen särskilda mantalsskrivningsförrättare endast förordnas i sådana fall, där det på grund av fögderiets stora utsträckning eller mera betydande folkmängd vore oundgängligen nödvändigt att anlita nämnda utväg för att mantalsskrivningsarbetet skulle medhinnas i rätt tid. Av den nu verkställda undersökningen framgår att under budgetåret 1928/1929 i icke mindre än 94 av rikets 119 fögderier särskild mantalsskrivare förordnats. I synnerligen stor utsträckning synas särskilda mantalsskrivningsförrättare hava förordnats i Värmlands län, där, enligt vad revisorerna funnit, mer än halva antalet mantalsskrivningar utförts av särskilda mantalsskrivningsförrättare. Till jämförelse härmed bör påpekas, att i Gävleborgs län, som i likhet med Värmlands län omfattar 6 fögderier men som har en större areal och ävenledes en större folkmängd än Värmlands län, extra mantalsskrivningsförrättare icke i något fall förordnats under ifrågakvarande tid.

I detta sammanhang vilja revisorerna erinra om, att häradsskrivare vid resor för mantalsskrivningsförrättning icke äro berättigade till resekostnads- och traktamentsersättning. Något avdrag å lönen i anledning av att mantalsskrivningarna utföras av särskilda förrättare behöva ej häradsskrivarna vidkännas. Det synes revisorerna icke osannolikt, att sistberörda omständigheter i viss mån kunnat inverka på häradsskrivarnas benägenhet att utverka förordnande för särskilda mantalsskrivningsförrättare.

Av redogörelsen framgår vidare, att såsom ersättare för häradsskrivare vid mantalsskrivning skulle i första hand landsfiskal komma i fråga. I mycket stor utsträckning har emellertid ordinarie och icke ordinarie personal vid länsstyrelserna anlitats. Sammanlagt har under budgetåret 1928/1929 till vid länsstyrelserna anställd personal utbetalts rese- och

traktamentsersättning för tjänstgöring såsom särskilda mantalsskrivningsförrättare med över 10,000 kronor. Då länsstyrelsernas personal sålunda i stor omfattning tages i anspråk för dessa förrättningar, måste härav, enligt revisorernas mening, bliva följden, att behovet av icke ordinarie personal inom länsstyrelserna ökas samt att de till förfogande stående anslagen för avlönande av sådan personal bliva över hövan belastade.

Revisorerna vilja för sin del ifrågasätta, om det icke vore skäl att till förnyad omprövning upptaga Gisléns förslag att låta vederbörande häradsskrivare själva helt eller delvis vidkännas den kostnad, som kan bliva förenad med särskild mantalsskrivningsförrättares förordnande. Sedan Gisléns förslag blev prövat av statsmakterna, hava nämligen förflutit mer än tio år, och under denna tid hava kommunikationerna i mycket hög grad förbättrats. Den i mantalsskrivningsförordningen såsom skäl för förordnande av särskild förrättningsman angivna förutsättningen, att vederbörande fögderis utsträckning omöjliggör mantalsskrivningsförrättningens medhinnande inom föreskriven tid, torde under sådana förhållanden numera ganska sällan behöva inträffa. Med hänsyn till den relativt höga nivå, landets häradsskrivare i avseende på av tjänsten härflytande inkomster intaga, torde ett åläggande för dem att vidkännas kostnaden för de mantalsskrivningsförrättningar, de icke medhinnna, ej kunna anses för kåren oskäligt betungande.»

Förklaringar hava avgivits av samtliga länsstyrelser (Del III sid. 91—125).

Av revisorernas utredning och de avgivna förklaringarna framgår, att särskilda mantalsskrivningsförrättare förordnats i synnerligen stor omfattning. Det vill också synas riksdagen, som om den omständigheten, att statsverket i form av rese- och traktamentsersättning lämnar gottgörelse till sådana mantalsskrivningsförrättare, medverkat till att ett mycket stort antal häradsskrivare funnit sig böra göra framställning om biträde vid de årliga mantalsskrivningarna. Dessa framställningar synas även hava föranlett vederbörande länsstyrelser att i en anmärkningsvärt stor utsträckning förordna särskilda mantalsskrivningsförrättare. Riksdagen delar revisorernas mening, att häradsskrivarna, med hänsyn till den goda ställning, de intaga i avlöningshänseende, själva böra vidkännas kostnaderna för de särskilda mantalsskrivningsförrättarna. Till denna mening hava också flera länsstyrelser anslutit sig, bland andra länsstyrelsen i Malmöhus län, som uttalat sig för att i gällande bestämmelser vidtages sådan ändring, att vederbörande häradsskrivare själv får helt bära den kostnad, som kan bliva förenad med särskild mantalsskrivningsförrättares förordnande.

För vinnande av rättelse snarast möjligt i nu angivna hänseende får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte skyndsamt vidtaga sådana åtgärder, att kostnaderna för särskilt förordnade mantalsskrivningsförrättare komma att gäldas av den häradsskrivare, som påkallat förordnande av dylik förrättningsman.

4:o)

Vägdistriktens förvaltningskostnader m. m.

Under kommunikationsdepartementet, § 22, hava revisorerna meddelat, att de företagit en undersökning rörande vägdistriktens förvaltningskostnader. (Del I sid. 57—62.)

Revisorerna hava till en början lämnat vissa uppgifter beträffande vägdistriktens utgifter, i vad dessa belöpa å vägarnas underhåll, samt vad därav nedlägges å nybyggnader och vägförbättringar.

Härefter hava revisorerna anfört följande.

»Räknat efter nuvarande norm av 55 procent, vilken emellertid hädanefter kommer att höjas till 70 procent, uppgick statens andel i vägstyrelsernas förvaltningskostnader till över en miljon kronor under 1928. Läggas härtill förvaltningskostnaderna för nybyggnads- och vägförbättringsföretagen, stiger denna statens kostnad till omkring $1\frac{1}{4}$ miljon kronor.

Medan rätten att inom det kommunala arbetet tillgodoräkna sig arvoden eller annan gottgörelse är mycket strängt avgränsad, är motsvarande befogenhet vad vägstyrelserna beträffar så gott som helt oreglerad. De tillämpade normerna synas också vara ytterst skiftande.

Detta belyses i sin mån av den inom revisionen utförda statistiska undersökningen. Medan exempelvis inom Kristianstads, Malmöhus och Hallands län ifrågakarande förvaltningskostnader under 1928 utgjort respektive 2.5, 3.8 och 3.9 procent av underhållskostnaderna, uppvisa Uppsala, Södermanlands, Kalmar, Göteborgs och Bohus samt Västmanlands län en så hög procentsats som närmare 10 procent. Skiljaktigheterna äro än mer påfallande beträffande de särskilda vägdistriktet. Medan exempelvis inom ett vägdistrikt med en vägunderhållskostnad av cirka 12,000 kronor allenast redovisats förvaltningskostnader med 90 kronor eller mindre än 1 procent, hava inom ett annat vägdistrikt inom samma län förvaltningskostnaderna uppgått till 5,784 kronor och den egentliga vägunderhållskostnaden något över 30,000 kronor, vilket alltså ger en förvaltningskostnad av cirka 19 procent. I vissa fall torde förvaltningskostnadernas höga belopp dock kunna förklaras som ett tillfälligt förhållande, beroende på vissa engångsutgifter i samband med övergången från naturaunderhåll till underhåll genom vägkassan. Revisorerna hava ock ansett sig kunna göra den iakttagelsen, att förvaltningskostnadernas växlande proportion ej är beroende på distriktens storlek. Sålunda har i vissa fall kunnat för små vägdistrikt antecknas en förhållandevis låg förvaltningskostnad, under det att inom vissa större vägdistrikt denna ställt sig mycket hög.

Vad därefter angår den inom revisionen verkställda granskningen av vissa vägdistriktets räkenskaper är till en början att märka, att räkenskaperna i vissa fall ej varit förda med den fullständighet och reda, som numera i allmänhet kräves i såväl offentlig som enskild förvaltning. Verifikationerna hava ej sällan varit så summariska och ofullständiga att tillräcklig vägledning ej lämnats för bedömning av utgiftens skälighet. Detta gäller ej minst beträffande förekommande arvodes- och reseersättningar. Revisorerna hava ock iakttagit, att vägdistrikt saknat eget

bankkonto, trots att under året så gott som genomgående betydande kas-sabehållningar förefunnits.

Det ofta nog ganska tidskrävande arbete, som utföres inom vägstyrelserna av ordförande och ledamöter, torde alltså i stor utsträckning ske mot den tämligen obetydliga gottgörelse, som måttligt tilltagna dag-arvoden och resekostnadsersättningar kunna utgöra, allt i överens-stämmelse med den eljest inom det kommunala livet tillämpade praxis.

Å andra sidan har vid revisorernas granskning uppmärksamats fall, då en vägstyrelses ordförande, som vid sin sida haft såväl vägmästare som särskilt avlönad räkenskapsförare, uppburit, förutom dagtraktamen-ten vid sammanträden och förrättningar, ett årsarvode av skiftande be-lopp. Liknande årsarvoden ha också plägat utgå även till vägstyrelsens övriga ledamöter samt revisorer och siffergranskare.

Här omförmälda ersättning avser det mera normala arbetet inom väg-distriktet. För pågående större förbättrings- och nybyggnadsarbeten ha ifrågavarande personer därutöver kunnat tillgodoräkna sig särskilda arvoden på grund av ledamotskap i den arbetsdirektion eller särskilda förvaltning, som handhaft detta arbete. Sistnämnda arvoden hava ut-gått vid sidan av den gottgörelse för utfört kontrollarbete, som åvilar vägkonsulent eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänsteman.

Inom vissa vägdistrikt synes förekomma, att vägstyrelsens ledamö-ter samt revisorer själva uppträda som entreprenörer åt vägkassan, för-sälja arbetsmateriel åt densamma o. s. v. Tvivelsutan kan detta i allmän-het hava skett utan något obehörigt förvärvssyfte. Ett dylikt förfarings-sätt kan säkerligen också, i all synnerhet inom vissa mindre distrikt, i viss utsträckning vara praktiskt för undvikande av onödig omgång. Med hänsyn till ifrågavarande personers förtroendeställning, innefattande jämväl skyldighet att vaka över att vägdistriktens ekonomiska intressen tillvaratagas, måste dock revisorerna för sin del finna i allmänhet mindre lämpligt, att desamma åtaga sig dylika arbeten eller leveranser.

Revisorerna hava ock uppmärksammat, att vägmästare utöver en nor-malt tilltagen lön tilldelats årliga bidrag för hans förseende med egen personautomobil med belopp upptill 3,600 kronor.

I all synnerhet påtaglig är bristen på några normerande allmänna bestämmelser i fråga om rese- och traktamentsersättningar. Medan i många fall traktamentsersättning varit begränsad till 8 kronor för dag, eller vad som utgår till nämndeman, har å andra sidan uppmärksam-mats, att dylik gottgörelse utgått med, förutom en efter allt att döma tämligen frikostigt tilltagen ersättning för skjuts eller annan resekost-nad, ett belopp av 15—25 kronor för dag.

Missbruk av den nuvarande fria rätten att tillgodoräkna sig gottgö-relse för arbetet inom vägstyrelsen kan visserligen påtalas vid den granskning, som sker av dels vägdistriktets revisorer dels ock vederbö-rande statstjänsteman (hittills sakkunnig, som väg- och vattenbyggnads-styrelsen har att förordna för beräkningen av utgående statsbidrag, och efter nya vägorganisationens genomförande vägingenjören). Det torde dock kunna betvivlas, om genom en dylik efterkontroll kan vinnas till-räcklig trygghet för att ifrågavarande gottgörelser hållas inom skäligen gränser. Då statsbidrag numera skall utgå med 70 procent, kan man ej heller räkna med omtanken om vägdistriktets egen ekonomi som en åter-hållande faktor i samma utsträckning som tidigare.

Vad som sålunda framkommit visar enligt revisorernas mening hän

på behovet av närmare normer för arvodens och övriga ersättningsars bestämmande inom vägstyrelserna. Enhetliga grunder erfordras alltså rörande rätten till rese- och traktamentsersättningar vid resor i vägstyrelses ärenden liksom ock rätten till dagarvoden vid sammanträden och andra förrättningar. För fall att särskilda årsarvoden anses böra utgå till vägstyrelses ordförande eller ledamot av densamma eller revisor böra dessa arvoden till sin storlek fastställas av vägstämman samt beslutet härom underställas länsstyrelse för godkännande. Till sist vilja revisorerna framhålla lämpligheten av att eventuella anmärkningar och erinringar, framkomna vid den årliga statliga granskning av vägdistriktens räkenskaper, som utgör förutsättning för statsbidrags erhållande, delgivas vägstämman.»

Förklaringar hava avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och samtliga länsstyrelser. (Del III sid. 126—203.)

Vad revisorerna anfört beträffande saknaden av enhetliga grunder för arvodens och övriga ersättningsars bestämmande inom vägstyrelserna, har riksdagen funnit vara värt beaktande. Enligt riksdagens mening böra åtgärder snarast vidtagas för vinnande av bättre ordning i fråga om vägdistriktens förvaltningskostnader.

Även vad revisorerna i övrigt under denna punkt föreslagit, har riksdagen ansett böra upptagas till närmare behandling. Riksdagen anser, att förevarande frågor böra utan samband med den påbörjade utredningen rörande ny väglagstiftning bliva föremål för Eders Kungl. Maj:ts övervägande.

På grund av det anförda får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för vinnande av större ordning och enhetlighet i fråga om vägdistriktens förvaltningskostnader.

5:o)

En per mille fonden.

Under finansdepartementet, § 25, hava revisorerna upptagit till behandling frågan om En per mille fondens användning. (Del I sid. 66—67.)

Revisorerna hava till en början lämnat en redogörelse över fondens tillkomst. Sedan revisorerna därefter erinrat om, att någon disposition av fondens medel icke förekommit sedan år 1900, samt att behållningen å densamma vid utgången av budgetåret 1928/1929 vuxit till 77,562 kronor 31 öre, hava revisorerna framhållit, att enligt deras mening skäl saknades att låta ifrågasätta medel år efter annat stå odisponerade. Revisorerna ifrågasatte därför, huruvida icke åtgärder borde vidtagas för att den vid utgången av innevarande budgetår å fonden förefintliga behållningen antingen måtte få användas för något statsändamål eller ock överföras till statsverkets kassafond.

Statskontoret, som i ärendet avgivit yttrande, har icke haft något att erinra mot de åtgärder, som revisorerna ifrågasatt beträffande användandet av fondens behållning.

I likhet med revisorerna finner riksdagen skäl icke föreligga att låta den å En per mille fonden förefintliga behållningen fortfarande stå odisponerad, utan synes densamma böra på lämpligt sätt komma till användning. Medlen torde kunna tagas i anspråk för det ändamål, som blivit vid fondens tillkomst angivet, och riksdagen vill i sådant avseende föreslå, att fondens behållning användes för underhållet av Älvsborgs fästning.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte vid kommande statsregleringar vidtaga sådana åtgärder, att den å En per mille fonden förefintliga behållningen kommer till användning för underhållet av Älvsborgs fästning.

6:o)

Åtgärder för en snabbare behandling av besvärsmål rörande inkomsttaxering.

Under finansdepartementet, § 34, hava revisorerna framställt erinringar i fråga om behandlingen av vissa besvärsmål rörande inkomsttaxering. (Del I sid. 84—85.)

Efter att hava med exempel påvisat, hurusom missförhållanden härutinnan föreläge, hava revisorerna anført följande.

»De anförda exemplen synas utvisa, att besvär av ifrågavarande slag icke alltid behandlas med den skyndsamhet, som med hänsyn till sakens natur är önskvärd. Även om med hänsyn till mängden av dylika ärenden vederbörande länsstyrelser och kammarrätten icke hinna behandla målen inom den närmaste tiden, efter det de inkommit, måste revisorerna dock finna det anmärkningsvärt, att vederbörande taxeringsnämndsordförande icke avgivit infortrade yttranden i dylika mål inom skälig tid. Revisorerna hava ansett sig böra fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden och vilja för sin del föreslå, att samtliga taxeringsnämndsordförande i landet erinras om nödvändigheten av att snarast möjligt i dylika mål inkomma med begärda yttranden, så att icke målens avgörande genom deras förvällande onödigtvis förhalas. Vid tillsättandet av taxeringsnämndsordförande torde länsstyrelserna böra ägna uppmärksamhet åt vederbörandes sätt att förvalta även denna gren av sitt uppdrag.»

Vad revisorerna anført beträffande handläggningen av besvärsmål rörande inkomsttaxering, har riksdagen funnit vara värt synnerligt beaktande. Enligt riksdagens mening måste större hänsyn, än vad hittills skett, tagas till allmänhetens berättigade krav att inom rimlig tid få sina besvär av ifrågavarande slag slutgiltigt avgjorda. Med anledning härav har riksdagen ansett sig böra hos Eders Kungl. Maj:t göra framställ-

ning om vidtagande av erforderliga åtgärder för en skyndsammare behandling av berörda mål. Då någon förbättring i här angivna avseenden synes kunna vinnas, därest ordförandena i vederbörande taxeringsnämnder med större skyndsamhet avgåve infordrade yttranden i målen, synes det riksdagen i likhet med revisorerna, som om länsstyrelserna vid tillsättandet av taxeringsnämndsordförande borde uppmärksamma vederbörandes sätt att förvalta även denna gren av sitt uppdrag.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för en skyndsammare behandling av besvärsmål rörande inkomsttaxering.

7:o)

Befattningshavares befrielse från viss del av sin tjänstgöring samt ersättningen till vikarie under sådan ledighet.

Under finansdepartementet, § 35, hava revisorerna redogjort för en av dem företagen undersökning beträffande tillämpningen av bestämmelserna i gällande avlöningsreglemente angående befattningshavares befrielse från viss del av sin tjänstgöring samt ersättningen till vikarie under sådan ledighet (Del I, 85—94).

Efter att hava med stöd av en uppgjord tablå påvisat, i vilken omfattning sådan befrielse medgivits befattningshavare, tillhörande civila statsförvaltningen, samt grunderna för vikariatsersättningen, hava revisorerna gjort följande uttalande.

»Av den verkställda utredningen framgår att här avsedda ledigheter förekomma i betydande omfattning. Detta gäller dock icke i så hög grad de centrala verken som länsstyrelserna, där anordningen med partiella ledigheter tillämpats i synnerligen stor utsträckning. Sammanlagda dagantalet för sådan ledighet uppgår för samtliga undersökta myndigheter till 12,479 under budgetåret 1928/1929, varav på länsstyrelserna komma 8,097 dagar. Av förstnämnda siffra, 12,479 dagar, hänföra sig 9,886 dagar till sådana fall, där vikariatsersättning utgått till den, som uppehållit tjänsten under ledigheten, under det att beträffande återstående antal dagar dylik ersättning icke förekommit. Såsom regel är det befattningshavare i de högre lönegraderna som åtnjutit ledighet, varom här är fråga. I samtliga fall, utom vad angår vissa befattningshavare vid hovrätterna, har den lediga tjänstemannen fått åtnjuta oavkortad lön.

Ersättning till vikarie under ifrågavarande ledigheter utgår från i staten för vederbörande verk upptagna anslag till avlöningar till ordinarie tjänstemän eller till vikariatsersättningar, vilka anslag hava förslagsanslags natur.

Med hänsyn till den stora omfattning, vari ledigheter av detta slag förekomma, synes det revisorerna kunna ifrågasättas, huruvida icke en viss inskränkning i ämbetsverkens befogenhet att medgiva befattningshavare befrielse från viss del av tjänstgöringen borde vidtagas. Genom att vikarie för dylik befattningshavare erhåller ersättning från ett i vederbö-

rande verks stat upptaget förslagsanslag, hava verken i allmänhet möjlighet att på detta sätt förstärka sina arbetskrafter utan att deras åtgärder härutinnan underkastas prövning av Kungl. Maj:t eller riksdagen. Det är på sätt ovan nämnts endast hovrätterna, som i detta hänseende intaga en särställning. Beträffande dem gäller att om ledigheten omfattar mer än 8 dagar för år räknat eller befattningshavaren anses böra under ledigheten åtnjuta oavkortad lön, frågan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning. En liknande föreskrift synes revisorerna påkallad ifråga om statsförvaltningen i övrigt. Möjligen kan det dock därvid för undvikande av alltför stark anhopning av ärenden hos Kungl. Maj:t finnas rimligt att göra bestämmelserna något mindre restriktiva än de nyss anförda.

Utredningen ger vidare vid handen att ifråga om ersättning till vikarie för befattningshavare, som erhållit befrielse från viss del av sin tjänstgöring, mycket växlande grunder tillämpats. Så har vid vissa verk alltid eller i flertalet fall full vikariatsersättning utgått, under det vid andra verk städse ersättningen underkastats reducering till exempelvis $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$ och $\frac{4}{5}$ av full vikariatsersättning. Enligt revisorernas mening måste det anses önskvärt att bestämmelser meddelas i syfte att för framtiden större enhetlighet i berörda avseende vinnes.

Revisorerna vilja framhålla angelägenheten av att här berörda spörsmål beaktas vid den blivande allmänna revisionen av nu gällande avlöningsreglemente.»

I anledning av revisorernas uttalande anser riksdagen det böra undersökas, huruvida icke någon inskränkning i den vederbörande myndigheter nu medgivna rätten att bevilja partiell ledighet är påkallad med hänsyn till den omfattning, vari dylik ledighet, särskilt beträffande länsstyrelsernas personal, enligt vad som framgår av den verkställda utredningen, blivit beviljad. Riksdagen finner vidare i likhet med revisorerna mindre lämpligt att, såsom utredningen i ärendet giver vid handen, ersättningarna till vikarier för befattningshavare, som erhållit befrielse från viss del av sin tjänstgöring, utgå efter mycket olikartade grunder.

I överensstämmelse med revisorernas uttalande har riksdagen därför funnit önskvärt, att sådana kompletterande bestämmelser meddelas, att för framtiden större enhetlighet i berörda avseende vinnes. Enligt riksdagens mening böra ifrågavarande spörsmål lämpligen tagas i beaktande i samband med den pågående revisionen av gällande avlöningsförfattningar.

Riksdagen får alltså anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga under överbärande vad i förevarande ärende anförts och därefter vidtaga de åtgärder, som må finnas påkallade.

8:o)

Dramatiska teaterns verksamhet.

Under ecklesiastikdepartementet, § 36, hava revisorerna med hänsyn till det otillfredsställande ekonomiska resultat, som Dramatiska teatern lämnat, till behandling upptagit frågan om orsakerna härtill. (Del I sid. 95—117.)

Efter att hava lämnat åtskilliga sifferuppgifter rörande teaterns verksamhet under de senaste åren samt på grundvalen av desamma framställt vissa anmärkningar mot teaterns skötsel och förvaltning, hava revisorererna anfört följande:

»Av den ovan lämnade utredningen och den i samband därmed framförda kritiken av Dramatiska teaterns ekonomiska ledning och förvaltning torde framgå, att vissa förändringar därutinnan äro nödvändiga. Revisorerna vilja emellertid här nedan framföra ytterligare några synpunkter.

Såsom revisorererna redan förut framhållit, måste på en institution som Dramatiska teatern ställas särskilt stora krav på konstnärlighet, varjämte teatern även har särskilda förpliktelser gentemot svensk dramatik. Men även med beaktande härav lär det, såsom den verkställda utredningen torde giva vid handen, otvivelaktigt vara möjligt att avsevärt nedbringa åtskilliga utgiftsposter. Revisorerna hava vid sin granskning av teaterns ekonomi fått ett bestämt intryck av att vid teaterns skötsel visats bristande ekonomiskt sinne samt brist på förtänksamhet och noggrann planläggning från ledningens sida.

I detta sammanhang kunna revisorererna icke underlåta att fästa uppmärksamheten på följande yttrande av teaterbolagets revisor i en av honom detta år avgiven särskild revisorsberättelse: 'En ytterligare anledning för styrelsen att icke fästa avseende vid kostnaderna för reper-toarens hållande på den höga konstnärliga nivån ligger härutinnan, att de allmänna bidragen till teatern hava ställts till ledningens förfogande utan några som helst direktiv beträffande anpassningen av teaterverksamheten efter vissa ekonomiska grunder.'

Det vore enligt revisorerernas mening synnerligen betänkligt, om teaterns styrelse och ledning i sitt allmänna handlande skulle utgå från de synpunkter, som nämnda revisor här förfäktar. På grund av bemälda revisorers uttalande torde det i varje fall vara nödvändigt att giva teaterbolagets styrelse en uttrycklig erinran därom, att de framförda synpunkterna icke kunna godtagas. Ty även om det hittills varit så, att det allmänna utan någon mer ingående kontroll nödgats år efter år tillskjuta de avsevärda belopp, som åtgått för att täcka teaterbolagets brist, bör detta dock icke av bolagets ledning tolkas så, att det allmänna därmed godtagit vilka onödiga utgifter som helst. Man bör hos styrelsen och ledningen för teatern kunna förutsätta ett sådant ansvar inför det allmänna, att man — med uppehållande av en såsom lämplig befunden konstnärlig nivå — dock söker göra sitt yttersta för att hålla kostnaderna härför inom så snäva gränser som möjligt.

Svårigheten för att icke säga omöjligheten att skapa garantier för en sundare ekonomisk förvaltning av Dramatiska teatern, så länge det anses, eller i varje fall handlas så, som vore det en självklar sak, att uppkommande förluster kunna vältras över på det allmänna, torde vara uppenbar.

Det måste enligt revisorerernas mening ovillkorligen krävas, att en ändring i ovan i fråga om teaterns ekonomiska skötsel anmärkta hänseenden kommer till stånd. Revisorerna vilja i sådant hänseende bland annat fästa uppmärksamheten på den utväg till nedbringande av utgifterna, som torde ligga i ett närmare samarbete med Kungl. teatern. Ifrågasättas kan sålunda, om icke möbler, kostymer och övriga rekvisita i

många fall skulle kunna lånas mellan de båda teatrarna, varjämte i viss utsträckning samarbete borde kunna äga rum i fråga om dekoratörer, snickare m. fl. Måhända skulle även de båda teatrarnas ställande under en gemensam ledning vara ägnad att främja här ifrågavarande syfte.

Slutligen vilja revisorerna framhålla nödvändigheten av att, såsom kanslirådet Köhler och de av honom åberopade, inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga ifrågasatt, sådan ändring beträffande bidragen från det allmänna sker, att nämnda bidrag komme att utgå med av Kungl. Maj:t i staten för teatern angivet fast belopp. Utöver nämnda belopp borde bidrag icke i andra fall beviljas, än då Kungl. Maj:t funne alldeles särskilda skäl därtill vara för handen. Enär recettinkomsterna vid teatern, såsom ovan visats, äro tämligen konstanta, torde det för teaterns ledning vara möjligt att utan större svårighet beräkna, inom vilka gränser utgifterna böra hållas.»

Förklaring har avgivits av styrelsen för kungl. Dramatiska teatern (Del III sid. 228—229), som vid sitt utlåtande bifogat en av teaterchefen uppgjord promemoria.

Styrelsen har därvid anfört bland annat följande.

»Tydligt är, att revisorerna i sin på många punkter ingående och intressanta utredning framlagt en del felaktiga eller missuppfattade uppgifter, på vilka de sedermera byggt ett omdöme över teaterns förvaltning, vilket på grund härav måste bliva missledande och orättvist. De positiva synpunkter, som av revisorerna företrädas, sammanfalla på väsentliga punkter med dem, som finnas uttalade i den ekonomiska utredning, som teaterstyrelsen och särskilt tillkallade sakkunniga, den s. k. besparingskommittén, verkställde på uppdrag av statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet och som avläts den 10 juni 1929. Det synes oss sålunda, som om revisorernas berättelse givit ett stöd åt de förslag och synpunkter i det utlåtande, som besparingskommittén framlagt och som nu är beroende på prövning i kungl. ecklesiastikdepartementet.»

Riksdagen, som ansett sig icke böra närmare ingå på de av revisorerna gjorda detaljanmärkningarna, har icke kunnat undgå att finna utgifterna för teaterns verksamhet alltför höga och en avsevärd begränsning av desamma ofrånkomlig. Riksdagen delar revisorernas uppfattning, att en dylik begränsning knappast kan åstadkommas, därest icke understöden av allmänna medel till teaterns verksamhet upptagas med bestämda belopp på inkomstsidan i de årliga staterna för teatern. Härigenom skulle även den fördelen vinnas, att teaterns styrelse kunde bättre överskåda teaterns ekonomiska ställning och sålunda även beräkna, inom vilka gränser utgifterna måste hållas.

I detta sammanhang har riksdagen ansett sig därjämte böra som sin mening framhålla, att, då Dramatiska teatern i första hand tjänar Stockholms stads och dess befolknings intressen, den fordran bör kunna uppställas, att staden jämväl bidrager till teaterns drift.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för nedbringandet i

möjligaste mån av kostnaderna för Dramatiska teaterns verksamhet ävensom för ordnandet överhuvudtaget av teaterns ekonomi på ett mera tillfredsställande sätt än vad nu är fallet.

9:o)

Särskilda förmåner, förenade med vissa lärartjänster.

Under ecklesiastikdepartementet, § 42, hava revisorerna upptagit till behandling frågan om värderingen av särskilda förmåner, förenade med vissa lärartjänster. (Del I sid. 132—140.)

Revisorerna hade till en början meddelat, att till åtskilliga vid de allmänna läroverken anställda befattningshavare utginge såsom en avlöningsförmån avkomsten av vissa hemman samt av donationer eller andra såsom särskilda fonder förvaltade tillgångar.

Härefter hava revisorerna lämnat en redogörelse för de rörande ifrågavarande förmåner gällande författningsbestämmelser ävensom vad i tidigare verkställda utredningar föreslagits beträffande sagda förmånens indragning och utbytande mot avlöning av statsmedel. Efter att vidare hava meddelat, att revisorerna vid en företagen undersökning funnit, att ifrågavarande förmåner upptagits i statsliggaren till värden, som i flertalet fall väsentligt understege de i verkligheten utgående, hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande.

»Vad själva den föreliggande principfrågan angår synes det revisorerna vara med numera tillämpade avlöningsprinciper överensstämmande, att en indragning av ifrågavarande särskilda förmåner kommer till stånd i överensstämmelse med den mening, som redan 1890 års riksdag uttalat. Revisorerna förutsätta, att denna fråga kommer att tillbörligen beaktas av den nu arbetande lönekommittén.

Bortsett från sakens rent principiella sida vilja emellertid revisorerna såsom synnerligen anmärkningsvärd framhålla den bristande överensstämmelsen mellan de i stat upptagna värdena av ifrågavarande förmåner och de verkliga. Genom att vederbörande myndigheter icke tillsett, att förmånerna i staten upptagits till rätta belopp, har statsverket under de gångna åren tillskyndats avsevärda förluster, i det att avdragen å befattningshavarnas kontanta avlöningar icke gjorts till belopp, som motsvara förmånernas verkliga värden. Då det synes angeläget, att rättelse härutinnan omedelbart sker, hava revisorerna velat fästa riksdagens uppmärksamhet å berörda förhållanden.»

I ärendet hava utlåtanden avgivits av statskontoret (Del III sid. 281) samt av skolöverstyrelsen, som bifogat yttranden från vederbörande befattningshavare och rektorerna vid de av ärendet berörda allmänna läroverken (Del III sid. 282—302).

Statskontoret har anfört följande.

»Statskontoret vill till en början erinra, att den omständigheten, att ifrågavarande särskilda förmåner i den s. k. statsliggaren upptagits till

vissa belopp, ingalunda kan tillmätas någon betydelse vid avgörandet av den utav revisorerna väckta frågan. Då statskontoret icke under de senaste åren erhållit några uppgifter rörande de belopp, med vilka förmånerna i själva verket utgå, har någon förändring icke ansetts kunna vidtagas i de på grund av tidigare värderingar bestämda beloppen. Såsom revisorerna framhållit hava kammarkollegium och statskontoret den 29 november 1921 avgivit utlåtande beträffande frågan om värderingen m. m. av nämnda förmåner. Av detta utlåtande framgår, att ämbetsverken för sin del förordat åtgärder i syfte att de av kronan för skoländamål förlänade hemmanen och donationerna snarast möjligt måtte varda till statsverket indragna. Alternativt hava ämbetsverken föreslagit, att statsverket måtte övertaga ifrågavarande hemman och donationer till förvaltning.

De förmåner, som av revisorerna omförmålts, synas samtliga vara sådana, som för skoländamål förlänats av kronan, och statskontoret är fortfarande av den uppfattningen, att desamma snarast möjligt böra indragas till kronan. I vad mån övergångsbestämmelser, särskilt med hänsyn till nuvarande innehavarna av förmånerna ifråga, kunna anses böra utfärdas, är ett spörsmål, varom statskontoret icke torde hava att i detta sammanhang yttra sig. Statskontoret delar den av revisorerna uttalade uppfattningen, att det är av vikt, att rättelse omedelbart sker, och vill för sin del föreslå, att detta spörsmål upptages till avgörande oberoende av det komplex av olika lönefrågor, som överlämnats till förberedande handläggning av 1928 års lönekommitté.

Vad beträffar de förmåner, som för närvarande åtnjutas av rektorn vid Malmö högre allmänna läroverk, anser statskontoret önskvärt, att redan för budgetåret 1930/1931 sådan föreskrift meddelas, att rektorns, vilkens avlöning för närvarande överstiger 20,000 kronor, vartill kommer förmånen av fri bostad, icke därutöver må uppbära dyrtidstillägg.»

Skolöverstyrelsen har ansett nödvändigt, att det, vare sig genom lönekommittén eller på annat sätt, verkställdes en grundlig undersökning angående varje särskild förmåns tillkomst och ursprungliga syfte. Att utan sådan undersökning fastslå en allmän grundsats rörande ifrågavarande förmånens behandling och likformigt tillämpa denna grundsats utan hänsyn till förmånernas skiftande tillkomstsätt och syfte skulle enligt överstyrelsens mening så gott som säkert leda till rättskränkningar. I fråga om båda de sidor av förevarande ärende, som revisorerna bragt på tal, har överstyrelsen framhållit, att ärendet icke i allo syntes kunna avgöras genom administrativa eller politiska instansers diskretionära prövning utan jämväl hade en rättslig sida, som icke finge förbises.

Riksdagen delar uppfattningen om att en indragning av ifrågavarande särskilda, av kronan lämnade förmåner eller deras övertagande till förvaltning av statsverket står i överensstämmelse med numera tillämpade avlöningsprinciper. Redan 1890 års riksdag har ock uttalat sig för en sådan åtgärd. Samtliga härmed sammanhängande frågor synas böra göras till föremål för utredning.

Oberoende av huru frågan om indragning till kronan av nämnda förmåner för de av revisorerna omförmålde befattningshavarna kommer

att lösas, synes det riksdagen nödvändigt, att sådana åtgärder omedelbart vidtagas, att det värde, vartill förmånerna enligt stat uppskattats, kommer att stå i bättre överensstämmelse med deras verkliga värde, än vad nu är fallet. Riksdagen anser sig böra bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att redan för budgetåret 1930/1931 vidtaga härav påkallade jämkningar i staterna. Vad särskilt beträffar de förmåner, som för närvarande uppbäras av rektorn vid Malmö högre allmänna läroverk, har riksdagen funnit dem så avsevärda, att riksdagen ansett dyrtidstillägg icke böra utgå till ifrågavarande befattningshavare.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen ej mindre anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning av frågan om indragning till statsverket eller övertagande till förvaltning av statsverket av de av kronan till de allmänna läroverken gjorda förlåningar av hemman och andra donationer;

än även anmäla, att riksdagen dels bemyndigat Eders Kungl. Maj:t att vidtaga sådana jämkningar i från och med budgetåret 1930/1931 gällande stater för de allmänna läroverken, att största möjliga överensstämmelse vinnes mellan den beräknade och den verkliga avkastningen av de av kronan till de allmänna läroverken lämnade donationer;

dels beslutat, att från och med budgetåret 1930/1931 dyrtidstillägg av statsmedel icke skall utgå till rektor vid högre allmänna läroverket i Malmö.

10:o)

Vissa utbetalningar av resekostnads- och traktamentsersättning i Västerbottens län.

Under ecklesiastikdepartementet, § 45, hava revisorerna behandlat vissa inom Västerbottens län företagna tjänsteresor samt därvid anmärkt på det förhållandet, att reseräkningar i vissa fall inlämnats till länsstyrelsen för likvidering ända till inemot 10 år efter det resorna företagits. (Del I sid. 144—145.)

Revisorerna hava i berörda fråga gjort följande uttalande.

»Revisorerna finna det i nu omtalade fall tillämpade förfaringsättet i hög grad olämpligt. Genom att reseräkningarna inkomma till vederbörande myndighet längre tid efter det resorna eller förrättningarna avslutats, uppstå för den utbetalande myndigheten stora svårigheter att granska räkningarna och kontrollera däri lämnade uppgifter. Vidare komma i dylika fall kostnaderna för resorna icke att belasta vederbörande anslag för det budgetår, till vilket utgiften rätteligen varit att hänföra. Revisorerna vilja även erinra om att enligt bestämmelse, som gällt sedan den 1 juli 1925, räkning å resekostnads- och traktamentsersättning bör, där hinder icke möter, vara ingiven till vederbörande myndighet inom tre månader efter det resan eller förrättningen avslutats.»

Förklaring har avgivits av länsstyrelsen i Västerbottens län (Del III sid. 314), som anslutit sig till vad revisorerna anfört. Länsstyrelsen har i anledning av de rådande missförhållandena i angivna hänseende ifrågasatt, huruvida icke särskild kortare preskriptionstid, exempelvis ett å två år, kunde, utan men för förrättningsmännen, fastställas för ingivande av reseräkningar.

De av revisorerna påtalade förhållandena synas riksdagen vara av sådan beskaffenhet, att rättelse i anmärkta avseendet är erforderlig. Då den av revisorerna omförmälda bestämmelsen i allmänna resereglementet, att, där hinder icke möter, räkning å resekostnads- och traktamentsersättning bör vara ingiven till vederbörande myndighet inom tre månader efter det resan eller förrättningen avslutats, icke synes vara tillfyllest, lära skärpta föreskrifter i ämnet böra meddelas. I sådant avseende har riksdagen ansett sig böra föreslå utfärdandet av sådan kompletterande bestämmelse, att reseräkning skall, där ej särskilda skäl föreligga, insändas till vederbörande förvaltningsmyndighet inom ett år efter det resan eller förrättningen verkställts, vid äventyr att reseräkningen eljest icke må av myndigheten likvideras.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte utfärda bestämmelser i anslutning till vad riksdagen ovan anfört.

11:o)

Dispositionen av vissa lotterimedel.

Under handelsdepartementet, § 49, hava revisorerna anfört följande. (Del I sid. 157—165.)

»Revisorerna hava ansett det äga intresse för riksdagen att erhålla kännedom om i vilken omfattning och till vilka ändamål under de sista tio åren enligt Kungl. Maj:ts beslut penninglotterier beviljats. Från handelsdepartementet hava uppgifter i angivna hänseenden tillhandahållits revisorerna, och med ledning av dessa få revisorerna meddela följande:

Sammanlagda beloppet av de under tiden 1 januari 1920—15 november 1929 beviljade lotterierna utgör 45,053,248 kronor 81 öre. Detta belopp fördelar sig på olika huvudgrupper av ändamål på följande sätt:

I. Vetenskap, universitet, skolor och dylikt.....	kronor	6,320,551: 60
II. Sociala ändamål	»	2,485,000: —
III. Teater, musik och konst (även konstmuséer)....	»	23,700,457: 60
IV. Muséer (dock ej direkta konstmuséer) och kulturföreningar	»	5,128,444: 29
V. Idrott och luftfart.....	»	1,866,000: —
VI. Utställningar	»	5,552,795: 32.»

Efter att härefter hava lämnat en förteckning å de särskilda lotterier, som under ovan angivna tid beviljats, hava revisorerna gjort följande uttalande.

»Av den här lämnade redogörelsen framgår, att ekonomiskt stöd i form av lotterimedel lämnats för en mängd olika ändamål och till ett stort antal institutioner, till vilka jämväl understöd givits genom särskilda anslag å riksstaten. Då det för riksdagens prövning av förekommande anslagsäskanden uppenbarligen är av vikt, att riksdagen äger kännedom om de bidrag, som av lotterimedel utgå till vederbörande ändamål, synes det revisorerna önskvärt att en översiktlig redogörelse härför årligen meddelas riksdagen i samband med statsverkspropositionen. Denna redogörelse synes lämpligen jämväl böra omfatta penninglotterier till sådana ändamål, för vilka särskilda anslag icke för tillfället ifrågasättas.»

Riksdagen ansluter sig till vad revisorerna sålunda anfört och anser sig böra föreslå, att en redogörelse för beviljade bidrag av lotterimedel årligen lämnas riksdagen, exempelvis i samband med berättelsen om vad sig i rikets styrelse tilldragit. Det synes vara önskvärt, att denna redogörelse uppställas på sådant sätt, att där sammanföras de bidrag, som för olika ändamål lämnats under senaste kalenderår och de nio närmast dessförinnan liggande kalenderåren.

Riksdagen får alltså anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte årligen lämna riksdagen redogörelse för de bidrag av lotterimedel, som av Eders Kungl. Maj:t lämnats till olika ändamål.

12:o)

Statens motorfordon.

Under rubriken »Statens motorfordon», § 58, hava revisorerna meddelat, att de företagit en undersökning för utrönande av i vilken omfattning staten tillhöriga motorfordon förefunnes inom olika grenar av förvaltningen samt vilka normer, som tillämpades för fordonens användning. (Del I sid. 185—192.)

Efter att hava lämnat en redogörelse för resultatet av denna undersökning, hava revisorerna gjort följande uttalande.

»Såsom av den verkställda undersökningen framgår, är det för närvarande vid försvaret samt inom telegrafverket och statens vattenfallsverk, som motorfordon i någon större utsträckning förekomma. Att såväl person- som lastautomobiler i en växande omfattning börjat ingå i arméns tekniska utrustning liksom ock att dylika fordon förekomma bland affärsverkens arbetsmateriel är uppenbarligen ett av utvecklingen betingat förhållande. I detta avseende må hänvisas till den utredning som såväl telegrafstyrelsen som vattenfallsstyrelsen lämnat. Genom exempelvis den anskaffning av s. k. paketbilar, som i stor utsträckning skett vid dessa verk, ha åstadkommits betydligt hastigare transporter av arbetspersonal och materiel till de spridda arbetsplatserna med därav följande

möjligheter till ett väsentligt bättre utnyttjande av personalen. Från ifrågavarande båda verks sida synes också övas en mycket ingående kontroll över bensinåtgång och andra faktorer, som inverka på vagnarnas ekonomi.

Med hänsyn till de betydande utgifter, motorfordonen såväl med avseende å inköp som användning betinga, är det emellertid av vikt att deras anskaffning ej sker i större utsträckning, än som motiveras av behovet och verkliga gagnet därav för vederbörande tjänsteman eller tjänstegren, samt att alltså, innan anskaffning företages, en sorgfällig prövning verkställes av de fördelar i besparade resekostnader och ett mera effektivt arbete, som härigenom kunna vinnas.

Vad särskilt personbilarna beträffar vill det synas revisorerna som dessa synpunkter ej alltid tillbörligen beaktats och att åtminstone i vissa enstaka fall hänsynen till den enskilda befattningshavarens bekvämlighet i alltför hög grad kommit att inverka vid anskaffningsfrågans bedömande.

Vad angår de inom marinen inköpta personbilarna må erinras, att vederbörligt tillstånd att inköpa desamma ej utverkats, något som redan i Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut den 12 januari 1929 betecknats som anmärkningsvärt, i vad avser anskaffningen av de båda bilar, varom härvid var fråga, nämligen de för befälhavande amiralen i Karlskrona och till Stockholm anskaffade. Alldeles bortsett från den underlåtenhet, som i detta avseende kan läggas marinförvaltningen till last, vilja revisorerna ifrågasätta behövligheten av att exempelvis för marinens behov i Karlskrona anskaffa två personautomobiler, varav den ena enligt vad som upplysts utgör en sjuårig täckt automobil för en kostnad av 9,350 kronor.

Förekomsten av ett 25-tal personautomobiler vid ett vapenslag med så begränsad personal som flyget synes också ägnad att väcka uppmärksamhet. Även beträffande andra verk kan ifrågasättas, huruvida ej något större försiktighet i fråga om inköpen av personautomobiler varit av nöden.

I avseende å användningen av arméns lastfordon synes vidare revisorerna önskligt att de vid ett visst truppförband inom en garnison stationerade lastbilarna i möjligaste mån begagnas för körslor även vid andra truppförband inom garnisonen. Förutom den bättre utnyttjning av motormaterielen, som på detta sätt vinnes, torde också kostnaderna för privata körslor härigenom kunna nedbringas.

Frågan om missbruk av tjänsteautomobil genom dess användning utom tjänsten synes ej av myndigheterna hava hittills i tillräcklig grad beaktats. Uttryckligt förbud häremot finnes infört endast i de av arméförvaltningens intendentsdepartement utfärdade bestämmelserna, dock blott vad angår personfordon. I de av varvschefen i Karlskrona utfärdade bestämmelserna förutsättes däremot dylik rätt mot ersättning. Liknande medgivande förekommer ock i viss utsträckning i fråga om de under vattenfallsverket hörande bilarna. Beträffande den omfattning, i vilken dylik privat användning — med eller utan lämnad ersättning — i övrigt ägt rum, är det naturligtvis tämligen svårt att erhålla någon säker kännedom. På grundval av den prövning, revisorerna ägnat ärendet, och de upplysningar, som därunder framkommit, anse sig revisorerna böra giva uttryck för den uppfattningen, att användningen av statens motorfordon, såväl person- som lastfordon, för tjänstemans privata bruk ej hä-

danefter bör medgivas, varom enhetliga bestämmelser böra utfärdas. Undantag bör självfallet härvid göras för sjukdomsfall och andra liknande utomordentliga händelser.

Det synes revisorerna vidare anmärkningsvärt, att vederbörande myndigheter ej i större utsträckning funnit nödigt föreskriva märkning av statens tjänstebilar. Sådana igenkänningstecken finnas — förutom å postverkets bilar — endast å de under arméförvaltningens intendents- och artilleridepartement hörande motorfordonen samt å vissa grupper av telegrafverkets motorfordon. Däremot saknas i allmänhet dylik tjänstebeteckning å fortifikationsdepartementets, marinens och flygvapnets samt vattenfallsverkets bilar.

Revisorerna anse att en dylik märkning bör genomföras efter ett i möjligaste mån enhetligt system. I den mån ej av särskilda skäl, såsom exempelvis beträffande tullverkets motorfordon, undantag härifrån finnes påkallat, bör alltså å de staten tillhöriga motorfordonen anbringas ett för var och en lätt igenkännligt märke, som visar automobilens, respektive motorcykelns egenskap av statens tjänstefordon.»

Förklaringar hava avgivits av flygstyrelsen (Del III sid. 7—10), generaltullstyrelsen (Del III sid. 209), arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartement (Del III sid. 328—331), marinförvaltningen (Del III sid. 331—333), generalpoststyrelsen (Del III sid. 333—335), telegrafstyrelsen (Del III sid. 335—338), järnvägsstyrelsen (Del III sid. 338—339) och vattenfallsstyrelsen (Del III, sid. 339—341).

I fråga om det av revisorerna påtalade missbruket av tjänsteautomobil genom dess användning utom tjänsten ansluter sig riksdagen till vad revisorerna härutinnan anfört. Riksdagen anser i anledning härav bestämmelser böra utfärdas därom, att statens motorfordon, såväl person- som lastfordon, icke få, utom vid sjukdomsfall och andra extraordinära förhållanden, komma till användning för privat bruk.

Riksdagen finner sig även böra biträda revisorernas förslag om utfärdande av föreskrift angående märkning av statens tjänstebilar efter i möjligaste mån enhetligt system. Härifrån böra givetvis undantag kunna göras såsom beträffande tullverkets motorfordon eller där eljest särskilda skäl föreligga.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte utfärda föreskrifter angående användningen och märkningen av statens motorfordon i anslutning till vad ovan föreslagits.

Stockholm den 2 maj 1930.

Med undersåtlig vördnad.